

Efnisyfirlit

INNGANGUR	2
AÐILDARFÉLÖG OG STJÓRN	4
Aðildarfélög og fulltrúar í stjórn	4
FJÁRMÁL OG REKSTUR	5
Fjármál	5
Starfsmannamál og skrifstofuhald	5
Húsnæðismál	5
Bókasafnið	6
Heimasíða	6
STARFSEMIN INNANLANDS	7
Umsagnir um lagafrumvörp og þingsályktunartillögur	7
Samstarfsverkefni	8
Samráðsfundir með stjórnvöldum	9
Aðstoð og upplýsingagjöf	9
Fundir, námskeið og aðrir viðburðir	10
Ráðstefnur, málþing og fundir	11
Mannréttindafræðsla	11
ERLENT SAMSTARF	12
AHRI - The Association of Human Rights Institutes	12
Norrænt samstarf	14
Uppbyggingarsjóður EES	14
Landamærastofnun Evrópu - FRONTEX	16

Ársskýrsla Mannréttindaskrifstofu Íslands
Útgefandi: Mannréttindaskrifstofa Íslands

Prentun: Leturprent
Kápumynd: Réttur þinn
Umbrot: Elín G. Einarsdóttir

© 2020 Mannréttindaskrifstofa Íslands

ISSN: 1670-8032

Skýrslu þessa má ekki afrita með neinum hætti, svo sem með ljósmyndun, prentun, hljóðritun, eða á annan sambærilegan hátt, að hluta eða í heild, án leyfis útgefanda.

INNGANGUR

framkvæmdastjóra

Mannréttindaskrifstofa Íslands (MRSÍ) var stofnuð á Þingvöllum þann 17. júní 1994 og er í dag samtök fimmtán félagasamtaka og stofnana sem vinna á einhvern hátt að mannréttindum. Tilgangur MRSÍ er að vinna að framgangi mannréttinda með því að veita upplýsingar um mannréttindamál og stuðla að fræðslu og rannsóknum. Skrifstofan gegnir einnig eftirlitshlutverki gagnvart stjórnvöldum sem felst í umsögnum um lagafrumvörp og skýrslugerð fyrir eftirlitsnefndir Sameinuðu þjóðanna og Evrópuráðið. Þá kemur Mannréttindaskrifstofan fram fyrir Íslands hönd í alþjóðlegu samstarfi, m.a. AHRI, samtökum mannréttindastofnana í Evrópu og í norrænu samstarfi, auk þátttöku í alþjóðasamtökum er vinna að ákveðnum málefnum, s.s. UNITED, FIDH og OP-ESCR. Utanríkisráðuneytið hefur enn fremur falið MRSÍ að sinna hlutverki tengiliðar og upplýsingagjafa við samtök, félög og stofnanir í ríkjum sem njóta styrkja úr Uppbyggingarsjóði EES, og samsvarandi/hliðstæðar íslenskar stofnanir, samtök og félög.

Af umsögnum MRSÍ um einstök lagafrumvörp sem og í skýrslum til ýmissa alþjóðastofnana um stöðu mannréttinda á Íslandi, má ráða afstöðu skrifstofunnar til mannréttindamála. Skrifstofan hefur engin tengsl við stjórnmalaflokka eða stefnur og tekur ekki afstöðu til einstakra mála nema þau snerti mannréttindi sérstaklega.

Á árinu 2020 voru samþykktir og stefna MRSÍ endurskoðuð, bæði til samræmis við verklag og starfsemi skrifstofunnar og til að skerpa áherslur og verkferla. Meðal annars var fjölgað í stjórn úr 3 í 5 stjórnarmenn en aðrir fulltrúar aðildarfélaga skipa fulltrúaráð. Einnig var gengið frá starfsreglum stjórnar og persónuverndarstefnu skrifstofunnar og reglur settar um skipan í nefndir og ráð

og fyrirkomulag umsagna. Starfsemi skrifstofunnar var með mjög óhefðbundnu sniði eins og geta má nærri vegna COVID-19. Mun minna var um málþing og fræðslu og var verkefnið „Þekktu rétt þinn, þekking er vald“ lagt til hliðar eftir fyrstu tvo mánuði ársins og verður tekið upp að nýju þegar aðstæður leyfa. Hið árlega 16 daga átak gegn kynbundnu ofbeldi fór aðeins fram í gegnum greinaskrif í fjölmiðla og dreifingu þeirra á netinu og engir viðburðir, svo sem „Hönd í hönd“, voru haldnir í Evrópuviku gegn rasisma, en póstkortaherferð og greinaskrifum var við haldið. Lögfræðiráðgjöf fyrir innflytjendur fór fram að stórum hluta í gegnum síma- og fjarfundabúnað. Skrifstofan vann einnig að viðbótarskýrslu við skýrslu stjórnvalda til Barnaréttarnefndar Sameinuðu þjóðanna í samstarfi við ýmsa aðila og að gerð fræðslumyndbanda út frá sjónarhóli mannréttinda í samstarfi við Íslandsdeild Amnesty International. Enn fremur var spurningalista MIPEX (Migration Integration Policy Index) svarað, en það er úttekt á stöðu innflytjendamála sem gerð er á 5 ára fresti og nær til 52 landa, þ.e. landa Evrópusambandsins auk Ástralíu, Kanada, Íslands, Japan, Suður-Kóreu, Nýja Sjálands, Noregs, Sviss, Tyrklands og Bandaríkjanna.

Að venju var svarað fyrirspurnum og erindum frá einstaklingum og stofnunum, innlendum og erlendum þ.á m. frá sendiráði Bandaríkjanna og sendiherra ESB á Íslandi, umsögnum skilað um lagafrumvörp og þingsályktunartillögur og samstarfi og samskiptum vegna Uppbyggingarsjóðs EES fram haldið. Þá annaðist skrifstofan lögfræðiráðgjöf fyrir réttindagæslumenn fatlaðs fólks samkvæmt samningi við Gæða- og eftirlitsstofnun á sviði félagsþjónustu og barnaverndar.

Jafnframt skilaði skrifstofan, í samstarfi við Landssamtökin þroskahjálpi, inn tillögum og athugasemdum til stjórnvalda vegna skýrslu þeirra varðandi samning Sameinuðu þjóðanna um efnahagsleg félagsleg og menningarleg réttindi og UPR (Universal Periodic Review) allsherjarúttekt á mannréttindamálum hjá Sameinuðu þjóðunum sem hvert aðildarríki undirgengst á 5 ára fresti. Enn fremur hefur MRSÍ skapað sér virðingu og traust fjölmiðla og er leitað til hennar þegar mannréttindamál eru til umfjöllunar.

Áfram var unnið að uppbyggingu heimasíðu. Mannréttindaskrifstofan átti og sæti í Velferðarvaktinni, sérfræðingahópi um mansal og undirhópi hans um forvarnir gegn mansali, viðbragðsteymi Bjarkarhlíðar vegna mansals, samráðshópi um konur frið og öryggi, starfshópi um endurskoðun mismununarkafla laga um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla, vinnuhópi um endurskoðun búsetuskerðinga, teymi um málefni flóttamanna og teymi um málefni innflytjenda svo eitthvað sé nefnt.

Margrét Steinarsdóttir, framkvæmdastýra

AÐILDARFÉLÖG og stjórn

Aðildarfélag og fulltrúar í stjórn

Á aðalfundi 2020 voru allar stöður stjórnar lausar. Margrét Pétursdóttir gaf kost á sér sem formaður stjórnar og var hún kjörin stjórnarformaður til tveggja ára. Eftirfarandi er skipting á embætti annarra innan stjórnar:

Daníel Haukur Arnarsson, varaformaður, Helga Baldvins Bjargardóttir, gjaldkeri, Anna Lára Steindal, ritari, og Áslaug Björgvinsdóttir, meðstjórnandi. Varamenn voru kosin þau Einar Þór Jónsson og Jóhanna K. Eyjólfssdóttir.

Til kjörnefndar voru kosin Brynhildur Heiðar- og Ómarsdóttir, Hugu R. Hjaltadóttir og Ragnheiður Sverrisdóttir.

Stjórn Mannréttindaskrifstofunnar er eftir aðalfund skipuð eftirfarandi fulltrúum aðildarfélaga:

Amnesty International Íslandsdeild:

Aðalfulltrúi: Jóhanna K. Eyjólfssdóttir

Varafultrúi: Anna Lúðvíksdóttir

Barnaheill:

Aðalfulltrúi: Áslaug Björgvinsdóttir

Varafultrúi: Erna Reynisdóttir

Biskupsstofa:

Aðalfulltrúi: Ragnheiður Sverrisdóttir

Varafultrúi: Arnór Bjarki Blomsterberg

Háskólinn á Akureyri:

Aðalfulltrúi: Ragnheiður Elva Þorsteinsdóttir

Varafultrúi:

Háskólinn í Reykjavík:

Aðalfulltrúi: Haukur Logi Karlsson

Varafultrúi: Margrét Einarsdóttir

Hjálparstarf kirkjunnar:

Aðalfulltrúi: Kristín Ólafsdóttir

Varafultrúi: Bjarni Gíslason

Jafnréttisstofa:

Aðalfulltrúi: Hugu R. Hjaltadóttir

Varafultrúi: Tryggvi Hallgrímsson

Kvenréttindafélag Íslands:

Aðalfulltrúi: Helga Baldvins Bjargardóttir

Varafultrúi: Brynhildur Heiðar- og Ómarsdóttir

Landssamtökin Geðhjálp:

Aðalfulltrúi: Einar Þór Jónsson

Varafultrúi: Áslaug Inga Kristinsdóttir

Landssamtökin Þroskahjálp:

Aðalfulltrúi: Anna Lára Steindal

Varafultrúi: Bryndís Snæbjörnsdóttir

Rauði kross Íslands:

Aðalfulltrúi: Kristín Hjálmtýsdóttir

Varafultrúi: Nína Helgadóttir

Samtökin '78:

Aðalfulltrúi: Daníel Haukur Arnarsson

Varafultrúi: Þorbjörg Þorvaldsdóttir

Síðmennt - Félag siðrænna húmanista:

Aðalfulltrúi: Margrét Pétursdóttir

Varafultrúi: Hope Knútsson

UN Women á Íslandi:

Aðalfulltrúi: Stella Samúelsdóttir

Varafultrúi: Marta Goðadóttir

Öryrkjabandalag Íslands:

Aðalfulltrúi: Þuríður Harpa Sigurðardóttir

Varafultrúi: Rúnar Björn Herrera

FJÁRMÁL og rekstur

Fjármál

Samstarfssamningur við dómsmálaráðuneyti var endurnýjaður til fjögurra ára í árslok 2019 og var fjárframlag til skrifstofunnar tvöfaldað. Samstarfssamningur við utanríkisráðuneyti gildir út árið 2021 og þjónustusamningur við félagsmálaráðuneyti um lögfræðiráðgjöf fyrir innflytjendur var endurnýjaður til eins árs. Í september 2019 var gerður samningur við Gæða- og eftirlitsstofnun á sviði félagsþjónustu og barnaverndar um lögfræðiráðgjöf fyrir réttindagæslumenn fatlaðs fólks. Aðrar tekjur skrifstofunnar eru fyrst og fremst vegna styrkja til sérgreindra verkefna.

Starfsmannamál og skrifstofuhald

Framkvæmdastýra MRSÍ er Margrét Steinarsdóttir lögfræðingur. Elín G. Einarsdóttir lögfræðingur er hinn starfsmaður skrifstofunnar. Um bókhald skrifstofunnar 2020 sáu Kolbrún Sigríður Hilmarsdóttir og Hildur Agnarsdóttir bókarar. Að vanda barst fjöldi innlendra og erlendra starfsumsóknna og fyrirspurna um möguleika á starfsþjálfun. Á árinu 2020 var ráðgert að fá fjöldan allan af erlendum starfsmönnum sem þurftu þó hver einn og einasti frá að hverfa enda komu ferðatakmörkanir í veg fyrir það. Vonir standa til að taka á móti starfsmönnum seinni parts árs 2021.

Framkvæmdastýra og stjórn MRSÍ þakka starfsfólki og aðstoðarfólki einstaklega vel unnin störf á árinu og ánægjulegt samstarf.

Húsnæðismál

Mannréttindaskrifstofan hefur haft aðsetur á Hallveigarstöðum, Túngötu 14, frá september 2010. Húsnæðið hentar starfsemi skrifstofunnar að öllu leyti afar vel. Framkvæmdastýra og starfsfólk hafa eigin skrifstofur, og fundaraðstaða er góð.

Hallveigarstaðir eru sjálfseignarstofnun í eigu Bandalags kvenna í Reykjavík, Kvenfélagasambands Íslands og Kvenréttindafélags Íslands. Kvennasamtökin í landinu komu saman árið 1917, þegar Bandalag kvenna í Reykjavík var stofnað, og töldu konur þá nauðsynlegt að koma á laggirnar kvennaheimili fyrir kvennasamtök á landinu. Hallveigarstaðir eru fyrst og fremst aðsetur kvennasamtaka í landinu en að öðru leyti til styrktar menningar- og mannúðarstarfssemi, sem kvennasamtökin, þau er að eigninni standa, gangast fyrir.

Kvennaheimilið Hallveigarstaðir þar sem Mannréttindaskrifstofan er til húsa við Túngötu 14, 1. hæð í 101 Reykjavík.

Bæði staðsetning og aðgengi eru með besta móti og það fer mjög vel um starfsmenn skrifstofunnar enda húsnæðið rúmgott og bjart.

Bókasafnið

Þann 9. apríl 2015 afhenti MRSÍ Landbókasafni/ Þjóðarbókhöfuð bókasafn sitt að gjöf. Var það einkum gert í þeim tilgangi að það kæmi betur að notum þar sem afar lítið var um að leitað væri eftir bókum til útlána.

Heimasíða

Heimasíðu MRSÍ er ætlað að bæta og auðvelda aðgengi almennings að upplýsingum um mannréttindamál. Árið 2014 var nýrri vefsíðu komið í upp og er efni hennar mun aðgengilegra en áður var. Slóðin er www.mannrettindi.is eða www.humanrights.is. Reglulega er bætt inn upplýsingum á heimasíðuna og uppfærðar þær upplýsingar sem þegar eru til staðar, s.s. á vefsetri um mannréttindi, en umsagnir skrifstofunnar til Alþingis og ráðuneyta eru settar jafnóðum inn á vefinn. Vefsetrið um mannréttindi inniheldur meðal annars greinar um ýmsa þætti mannréttinda, greinar um ákveðna samfélagshópa og réttindi þeirra, helstu alþjóðasamninga, efni frá Sameinuðu þjóðunum og dóma alþjóðlegra mannréttindadómstóla. Þá er einnig efni á síðunni úr alþjóðlega rannsóknarverkefninu Human Rights Education Project (HREP) auk almennra upplýsinga um mannréttindi á Íslandi og upplýsingasíður skrifstofunnar um 16 daga átak gegn kynbundnu ofbeldi, Evrópuviku gegn kynþáttamisrétti, PROGRESS-verkefni fyrri ára, Mannréttindayfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna, Kvennasáttmála Sp og vefleikinn Flóttá. Vefurinn er uppfærður eftir því sem kostur er og á síðu Evrópuviku gegn kynþáttamisrétti er t.d. safnað saman ýmsu fræðsluefni fyrir unglunga og börn um málaflokkinn.

Eftirfarandi rit eru aðgengileg á heimasíðu skrifstofunnar

- Mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna
- Kvennasáttmáli Sameinuðu þjóðanna
- Bann við mismunun
- Mannréttindi í þrengingum
- Réttindi transgender fólks á Íslandi
- Hatursorðræða: yfirlit yfir gildandi lög og reglur - ábendingar til framtíðar

Á síðunni er einnig að finna skýrslu um hatursræðu og kynjahyggju á netinu, sem MRSÍ vann í samstarfi við Mannréttindastofnun Danmerkur og Umboðsmann jafnréttis og mismununar í Noregi. Þar er einnig að finna leiðbeiningar á ensku um hvernig eigi að haga viðtölum við innflytjendur með menningarfærni að leiðarljósi. Leiðbeiningarnar voru unnar í tengslum við ERASMUS verkefnið Bridge Builders sem MRSÍ tók þátt í ásamt Law for Life í Bretlandi og AVIJED í Frakklandi. Á síðunni má einnig finna útdrátt á ensku úr skýrslunni um hatursræðu og bækling um hatursræðu, „Ekki í lagi;“ ætlaðan unglingum og ungu fólki.

Vefsíðan er að meginstefnu á íslensku en þó er mikið efni einnig aðgengilegt á ensku síðunni. Stefnt er að því að vera með upplýsingar um skrifstofuna og lögfræðiráðgjöfina á fleiri tungumálum, s.s. pólsku, spænsku og rússnesku, og mun það koma inn eins fljótt og auðið er.

STARFSEMIN

innanlands

Umsagnir um lagafrumvörp og þingsályktunartillögur

- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um tillögu til þingsályktunar um forvarnir gegn kynferðislegu og kynbundnu ofbeldi og áreitni, ásamt áætlun fyrir árin 2021-2025. 150. löggjafarþing 2019 - 2020, Þingskjal nr. 1094 - 643. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um breytingu á barnalögum nr. 76/2013, með síðari breytingum (skipt búseta barns). 150. löggjafarþing 2019 - 2020. Þingskjal nr. 1215 - 707. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um breytingu á lögum um útlendinga og lögum um atvinnuréttindi útlendinga (alþjóðleg vernd, brottvísunartilskipunin, dvalar- og atvinnuleyfi). 150. löggjafarþing 2019 - 2020. Þingskjal nr. 1228 - 717. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um stjórnsýslu jafnréttismála. 151. löggjafarþing 2020 - 2021. Þingskjal nr. 15 - 15. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um breytingu á almennum hegningarlögum, nr. 19/1940 (umsáturseinelti). 151. löggjafarþing 2020 - 2021. Þingskjal nr. 133 - 132. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um jafna stöðu og jafnan rétt kynjanna. 151. löggjafarþing 2020 - 2021. Þingskjal nr. 14 - 14. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um tillögu til þingsályktunar um upplýsingamiðlun um heimilisofbeldi. 150. löggjafarþing 2019 - 2020, Þingskjal nr. 86 - 85. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um vernd uppljóstrara. 150. löggjafarþing 2019-2020. Þingskjal nr. 431 - 362. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um breytingu á lögum um meðferð einkamála, nr. 91/1991 (málskot í meiðryðamálum). 150. löggjafarþing 2019-2020. Þingskjal nr. 100 - 100. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um tillögu til þingsályktunar um að fordæma meðferð bandarískra stjórnvalda á flóttabörnum. 150. löggjafarþing 2019 - 2020, Þingskjal nr. 109 - 109. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um mannanöfn. 151. löggjafarþing 2020 - 2021. Þingskjal nr. 162 - 161. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvörp til laga um breytingu á lögum um kynrænt sjálfræði og breytingu á lögum vegna laga um kynrænt sjálfræði. 151. löggjafarþing 2020 - 2021. Þingskjöl nr. 20, 21 og 22. - 20., 21. og 22. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um breytingu á barnalögum, nr. 76/2003 (kynrænt sjálfræði). 151. löggjafarþing 2020 - 2021. Þingskjal nr. 205 - 204. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um breytingu á barnalögum, nr. 76/2003 (réttur til umönnunar). 151. löggjafarþing 2020 - 2021. Þingskjal nr. 30 - 30. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um breytingu á lögum um almannatryggingar (skerðing á lífeyri vegna búsetu). 151. löggjafarþing 2020 - 2021. Þingskjal nr. 28 - 28. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um breytingu á lögum um kosningar til Alþingis, nr. 24/2000 (jöfnun atkvæðavægis). 151. löggjafarþing 2020-2021. Þingskjal nr. 27 - 27. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um breytingu á almennum hegningarlögum, nr. 19/1940, með síðari breytingum (kynferðisbrot). 151. löggjafarþing 2020-2021. Þingskjal nr. 261 - 241. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um breytingu á almennum hegningarlögum, nr. 19/1940 (kynferðisleg friðhelgi). 151. löggjafarþing 2020-2021. Þingskjal nr. 296 - 267. mál.

Umsagnir frh.

- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um tillögu til þingsályktunar um bættu stjórnsýslu í umgengnismálum. 151. löggjafarþing 2020 - 2021, Þingskjal nr. 105 - 104. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um breytingu á lögum um útlendinga, nr. 80/2016, með síðari breytingum (aldursgreining). 151. löggjafarþing 2020-2021. Þingskjal nr. 233 - 230. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um tillögu til þingsályktunar um aðgengi einstaklinga sem ferðast til Íslands að þungunarrofi. 151. löggjafarþing 2020 - 2021, Þingskjal nr. 257 - 239. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um breytingu á lögum um kosningar til Alþingis, nr. 24/2000 (jöfnun atkvæðavægis). 151. löggjafarþing 2020-2021. Þingskjal nr. 27 - 27. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um tillögu til þingsályktunar um að fordæma meðferð bandarískra stjórnvalda á flóttabörnum. 150. löggjafarþing 2019 - 2020, Þingskjal nr. 109 - 109. mál.

Samstarfsverkefni

Viðbótarskýrsla til Barnaréttarnefndar Sameinuðu þjóðanna

Mannréttindaskrifstofa Íslands ásamt UNICEF á Íslandi, Barnaheill, Heimili og skóli, Landssamtökunum Þroskahjálpi, Rauða krossinum á Íslandi, Samfés, UMFÍ og Öryrkjabandalagi Íslands skrifuðu í sameiningu viðbótarskýrslu við fimmtu og stjóttu skýrslu Íslands til Barnaréttarnefndar Sameinuðu þjóðanna 2020. Við gerð skýrslunnar var þó viðtækt samráð haft við önnur félagasamtök og veitti það enn betri innsýn í stöðu mannréttinda barna á Íslandi.

Skýrslu þessari er ætlað að veita íslenska ríkinu gagnlegt aðhald og vísendingar um hvar og hvernig skorti á að þjónustu við börn sé fullnægjandi. Margt hefur þróast í rétta átt frá þeim tíma sem síðustu viðbótarskýrslu var skilað til Barnaréttarnefndarinnar en þó er enn margt sem þarf að bæta úr svo börn á Íslandi verði talin njóta allra sinna réttinda samkvæmt Barnasáttmálanum, má þar nefna sérstaklega stöðu fatlaðra og langveikra barna, barna af erlendum uppruna og barna sem búa við hvers kyns ofbeldi.

Bjarkarhlíð

Mannréttindaskrifstofa Íslands hélt áfram að veita lögfræðiráðgjöf til þeirra sem leituðu til Bjarkarhlíðar, miðstöðvar fyrir brotaþola ofbeldis.

Umtalsverð aukning er á aðsókn milli ára og ljóst er að mikil þörf var á úrræði sem þessu.

Þá á skrifstofan aðalmann í framkvæmdastjórn miðstöðvarinnar.

Bjarmahlíð

Bjarmahlíð er miðstöð fyrir brotaþola ofbeldis sem staðsett er á Akureyri, einskonar systur miðstöð Bjarkarhlíðar. Bjarmahlíð tók formlega til starfa 10. maí 2019 og er samstarfsverkefni ellefu aðila, svo sem Mannréttindaskrifstofunnar, Kvennaráðgjafarinnar, Samtaka um kvennaathvarf, félagsmálaráðuneytisins og dómismálaráðuneytisins, svo dæmi séu nefnd.

Hlutverk skrifstofunnar innan Bjarmahlíðar er að veita lögfræðiráðgjöf ásamt Kvennaráðgjöfinni en hún stendur skjólstæðingum Bjarmahlíðar til boða eftir þörfum. Þjónustan hefur farið vel af stað og má sjá að vöntun var á úrræði sem þessu.

Réttindagæslumenn fatlaðs fólks

Skrifstofan sinnir ráðgjafarstarfi til handa réttindagæslumönnum fatlaðs fólks. Réttindagæslumenn fatlaðs fólks starfa í öllum landshlutum og er verkefni þeirra að fylgjast með högum fatlaðs fólks og aðstoða það við hvers konar réttindagæslu.

Ráðgjöf skrifstofunnar felst í að funda með réttindagæslumönnum tvisvar í mánuði, að hið minnsta, og vera þeim innan handar þess á milli ef þarf.

Aðstoð og upplýsingagjöf

Að vanda var mikið leitað til skrifstofunnar af einstaklingum, nemum, sendiráðum, fjölmiðlum og stofnunum eftir upplýsingum um mannréttindamál. Þegar víst var að faraldurinn væri á uppleið þá var brugðið á það ráð að veita alla upplýsinga- og ráðgjöf í gegnum síma eða fjarfundabúnað. Það gekk mjög vel og tók fólk almennt vel í það.

Félagsráðgjafarnemar heimsóttu skrifstofuna áður en allt var sett í lás, og fengu þeir almenna fræðslu um störf hennar.

Mikil aðsókn var eftir starfsnámi erlendis frá, líkt og verið hefur síðustu ár, en hver og einn þurfti að hætta við sökum Covid 19, margir eru þó enn á skrá hjá skrifstofunni og gera ráð fyrir að komast seinni hluta árs 2021.

Samráðsfundir með stjórnvöldum

Framkvæmdastýra var á árinu 2020 fulltrúi MRSÍ í ýmsum nefndum og vinnuhópum sem starfa á vegum ríkisins, líkt og verið hefur. Má þar nefna Velferðarvaktina og sárafátæktarhóp hennar, starfshópi IV um endurskoðun ákvæða jafnréttislaga er taka til mismununar á grundvelli kyns, samráðshóp um aðgerðir gegn mansali og annarri hagnýtingu og vinnuhóp um forvarnir gegn mansali, vinnuhóp um lokað úrræði fyrir útlendinga, sérfræðingahóp MARK og ályktunar 1325 o.fl.

Mannréttindaskrifstofan tekur einnig þátt í samstarfi um Bjarkarhlíð og Bjarmahlíð, miðstöðvar fyrir brotaþola ofbeldis og á sæti í stjórn beggja og á þá einnig sæti í framkvæmdastjórn Bjarkarhlíðar.

Framkvæmdastýra situr einnig m.a. í teymi um málefni innflytjenda, viðbragðsteymi Bjarkarhlíðar vegna mansals, teymi um málefni flóttamanna, vinnuhópi um endurskoðun búsetuskerðinga og tengslaneti umboðsmanns barna.

Félagsráðgjafarnemar í heimsókn
Fullt var út úr húsi þegar félagsráðgjafarnemar komu í heimsókn og fengu fræðslu um störf skrifstofunnar.

Fundur, námskeið og aðrir viðburðir

16 daga átak gegn kynbundnu ofbeldi

MRSÍ hélt utan um 16 daga átak gegn kynbundnu ofbeldi líkt og síðustu ár og tók þátt í framkvæmd og skipulagningu þess. Átakið er alþjóðlegt átak gegn kynbundnu ofbeldi sem rekja má aftur til ársins 1991. Stendur átakið yfir frá 25. nóvember, alþjóðlegum baráttudegi gegn kynbundnu ofbeldi, til 10. desember, hins alþjóðlega mannréttindadags. Var tímabil þetta valið til að tengja á táknaðan hátt kynbundið ofbeldi og mannréttindi. Markmið átakins er að knýja á um afnám alls kynbundins ofbeldis.

Ljóst er að áhrif heimsfaraldurs Covid-19 á kynbundið ofbeldi er verulegt, rannsóknir sýna að samhliða þeirri félagslegu einangrun sem átt hefur sér stað í þessum faraldri þá hefur kynbundið ofbeldi farið vaxandi um allan heim. Ofbeldi verður því minna sjáanlegt en það hverfur ekki, heldur færast inn á heimilin. Enginn getur litið framhjá þeim staðreyndum um kynbundið ofbeldi sem við blasa. Með átakinu var því hvatt til opinnar og hispurslausrar umræðu sem leiðar til vitundarvakningar meðal almennings og frekari aðgerða í kjölfarið.

Átakið í heild sinni var rafrænt og birtust m.a. greinar á visir.is daglega á meðan á því stóð.

Allar almennar upplýsingar um 16 daga átakið sem og átak síðustu ára má finna á heimasíðu MRSÍ, www.humanrights.is og á facebook síðu átakins, www.facebook.com/16dagar.

Evrópuvika gegn kynþáttamisrétti

Evrópuvika gegn kynþáttamisrétti var haldin að vanda dagana 16. - 22. mars 2020. Líkt og annað á þessu herrans ári var átakið með talsvert öðru sniði en gengur og gerist. Viðburðir um gjörvalla Evrópu voru að öllu leyti rafrænir og snérust að mörgu leyti um Covid19 tengdar umræður. Alþjóðleg yfirskrift vikunnar var „United 4 humanity“ eða „Sameinumst fyrir mannkynið“. Á Íslandi var þó haldið við þá yfirskrift sem verið hefur síðustu ár eða „Hönd í hönd“ og er hönnuður vörumerkisins Arna Rún Gústafsdóttir.

MRSÍ hélt utan um skipulagningu vikunnar 2020 líkt og síðustu ár í samstarfi við ýmis félagasamtök víðsvegar um landið. Meðal annars tóku Rauði Kross Íslands, Bandalag íslenskra skáta og Ungliðahreyfing Rauða Krossins þátt í Evrópuvikunni.

Markmið verkefnisins var sem endranær að fræða ungmenni um kynþáttamisrétti og einnig að fræða þau um hvernig þau geti upplýst aðra um hinar ýmsu hliðar kynþáttamisréttis, hvernig sporna megi við því, o.s.frv.

Verkefninu sjálfu „Hönd í hönd“, þar sem nemendur og starfsfólk takast höndum saman umhverfis byggingar til að fagna fjölbreytileikanum, var slegið á frest að þessu sinni.

Jafnframt skrifuðu ungmenni persónuleg póstkort sem send voru til handahófsvalinna Íslendinga líkt og verið hefur síðustu ár. Skilaboðin voru skrifuð sem hvatning til samstöðu gegn kynþáttafordómum og var viðtakendum boðið að taka þátt í þeirri samstöðu með því að taka mynd af sér með skilaboðunum undir millumerkinu #hondihond.

Póstkortíð er hannað af Örnun Rún Gústafsdóttur

Ráðstefnur, málþing og fundir

Á árinu sátu starfsmenn MRSÍ hina ýmsu fundi, ráðstefnur og málþing, allt í þeim tilgangi að auka þekkingu og miðla reynslu þeirra sérfræðinga sem á skrifstofunni starfa. Má þar nefna Hentar rödd sem haldið var í lðnó og er MRSÍ einn þeirra aðila sem að viðburðinum stóðu, en hann snýst um að raddir innflytjendakvenna, þeirra reynsla og viðhorf fái að heyrast. Skrifstofan sótti einnig Jafnréttisþing í Hörpu, Málþing Hjálparstarfs kirkjunnar, ráðstefnuna Háskólinn og heimsmarkmiðin, viðburði á Kynjaþingi í nóvember, Young Nordic Refugee Conference og ýmsa fleiri viðburði sem sóttir voru á netinu, þar á meðal viðburði tengda Uppbyggingarsjóði EES.

Líkt og gefur að skilja var þó mun minna um ráðstefnur og málþing á árinu 2020.

Mannréttindafræðsla

Mannréttindaskrifstofan var m.a. með fræðslu tengda verkefninu „Þekktu rétt þinn, þekking er vald“, sem styrkt er af félagsmálaráðuneytinu og miðar að því að ná til erlendra kvenna sem búa við einangrun og jafnvel ofbeldi, fræða þær um réttindi þeirra og hvert þær geti leitað eftir aðstoð. Í þessu skyni voru meðal annars haldnir 4 fundir í moskunnunni í Reykjavík þar sem fulltrúi skrifstofunnar sat fyrir svörum og voru fundirnir ýmist ætlaðir konum eða körlum. Verkefnið var lagt til hliðar eftir upphaf Covid 19 faraldursins og verður áfram haldið þegar aðstæður leyfa.

Í samstarfi við Íslandsdeild Amnesty International tók skrifstofan tók þátt í gerð myndbanda um jafnrétti, réttindi barna og réttindi á vinnumarkaði út frá sjónarhóli mannréttinda. Verkefnið hlaut styrk frá félagsmálaráðuneytinu og sett verður upp sérstakt vefsvæði á heimasíðu skrifstofunnar þar sem myndböndin verða aðgengileg.

ERLENT samstarf

MRSÍ er meðlimur í samtökum mannréttindastofnana á Norðurlöndum, samtökum mannréttindastofnana (AHRI) og samtökum er berjast fyrir framgangi viðauka við alþjóðasamning um efnahagsleg, félagsleg og menningarleg réttindi um kærleið fyrir einstaklinga. Skrifstofan er meðlimur í UNITED samtökunum er berjast gegn kynþáttamisrétti og einnig í ESC-net sem vinnur að framgangi efnahagslegra, félagslegra og menningarlegra réttinda. Þá er skrifstofan meðlimur í FIDH, alþjóðlegum samtökum er vinna að mannréttindum á breiðum grunni.

The Association of Human Rights Institutes (AHRI)

MRSÍ er einn af stofnendum AHRI og var þáverandi framkvæmdastýra MRSÍ fyrsti stjórnarformaður samtakanna.

Stjórnarformaður AHRI er Dr Thomas Gammeltoft-Hansen, forstöðumaður rannsóknardeildar dönsku mannréttindastofnunninnar.

Eftirfarandi 50 stofnanir eiga nú aðild að AHRI:

1. Belgrade Centre for Human Rights, Serbíu
2. Centre for Human Rights, University of Pretoria, Suður Afríku
3. Human Rights Consortium, School of Advanced Study, University of London, Bretlandi
4. Centre for the Study of Global Ethics, University of Birmingham, Bretlandi
5. Centre for the Study of Human Rights, London School of Economics and Political Science, Bretlandi
6. Chr. Michelsen Institute, Noregi
7. Danish Institute for Human Rights, Danmörku
8. Erik Castrén Institute of International Law and Human Rights, University of Helsinki, Finnlandi
9. European Inter-University Centre for Human Rights and Democratisation, Venice-Lido, Ítalíu
10. European Training- and Research Centre for Human Rights and Democracy, Graz, Austurríki
11. German Institute for Human Rights, Þýskalandi
12. Human Rights and Globalization Research Group, University of Seville, Spáni
13. Human Rights and Social Justice Research Institute, London Metropolitan University, Bretlandi
14. Human Rights Centre, University of Essex, Bretlandi
15. Human Rights Centre, Queen's University, Belfast, Northern Ireland, Bretlandi

Mannréttindaskrifstofa Íslands er m.a. meðlimur á breiðum grunni, og AHRI - the Association of Human Rights Institutes, en skrifstofan er einnig einn stofnenda UNITED samtakanna sem berjast gegn kynþáttamisrétti, FIDH, alþjóðlegra samtaka sem vinna að mannréttindum þeirra samtaka.

16. Human Rights Law Centre, University of Nottingham School of Law, Bretlandi
17. UNESCO Chair in Human Rights, University of Luxembourg, Lúxemborg
18. Human Rights Programme at the University of Sydney, Ástralíu
19. Newcastle Forum for Human Rights and Social Justice, Newcastle Law School, University of Newcastle, Bretlandi
20. Mannréttindaskrifstofa Íslands, Íslandi
21. Mannréttindastofnun Háskóla Íslands, Íslandi
22. Institute for Human Rights, Åbo Akademi University, Finlandi
23. Institute of Human Rights, Catholic University of Leuven, Belgíu
24. Institute of Human Rights, University of Latvia, Lettlandi
25. Interdepartmental Centre on Human Rights and the Rights of Peoples, University of Padua, Ítalíu
26. Irish Centre for Human Rights, National University of Ireland, Galway, Írlandi
27. Ludwig Boltzmann Institute of Human Rights, Austurríki
28. Maastricht Centre for Human Rights, Maastricht University, Faculty of Law, Hollandi
29. Netherlands Institute of Human Rights (SIM), University of Utrecht, Hollandi
30. Norwegian Centre for Human Rights, University of Oslo, Noregi
31. Pedro Arrupe Institute of Human Rights, University of Deusto, Bilbao, Spáni
32. Poznan Centre for Human Rights, Polish Academy of Sciences, Póllandi

33. Raoul Wallenberg Institute of Human Rights and Humanitarian Law, Lund, Svíþjóð
34. Swiss Centre of Expertise in Human Rights, Bern, Sviss
35. The Research Group Law and Development, University of Antwerpen, Belgíu
36. Riga Graduate School of Law, Lettlandi
37. Transitional Justice Institute, University of Ulster, Jordanstown/Magee, Bretlandi
38. University of Zürich Competence Centre for Human Rights, Sviss
39. Crucible Centre for Human Rights, Roehampton University, Bretlandi
40. Czech Center for Human Rights and Democratization (CCHRD), Tékklandi
41. The Human Rights Program of the Legal and Department, Central European University, Ungverjalandi
42. Centre for the Study of Human Rights Law, the University of Strathclyde, Bretlandi
43. Human Rights Implementation Centre, The University of Bristol, Bretlandi
44. Centre for Human Rights, Ghent University, Belgíu
45. Leuven Centre for Global Governance Studies, K.U. Leuven, Belgíu
46. The Centre on Human Rights in Conflict, University of East London, Bretlandi
47. School of Global Studies, University of Gothenburg, Svíþjóð
48. Research Centre Human Rights, University of Vienna, Austurríki
49. Human Rights Centre, Durham Law School, Englandi
50. Human Rights Research and Education Centre,

AHRI

Norrænt samstarf

Norræni skólinn í mannréttindarannsóknum

Norræni skólinn í mannréttindarannsóknum, sem áður nefndist Norræna rannsóknanetið, var formlega stofnaður í janúar 2002. Skólanum hefur tekist að festa sig vel í sessi undir ötulli forystu Martins Scheinin. Þar á að kortleggja rannsóknir, sem verið er að vinna að á Norðurlöndum á sviði mannréttinda og koma á fjögurra ára þverfaglegu doktorsnámi sem verði skipulega uppbyggt og strangar kröfur gerðar um vísindaleg vinnubrögð. Sérstök áhersla er lögð á norræn sjónarmið og norræn verkefni, en einnig alþjóðleg og þá sérstaklega verkefni sem tengja Norðurlönd umheiminum. MRSÍ er, ásamt níu öðrum félögum, meðeigandi skólans.

Uppbyggingarsjóður EES

Uppbyggingarsjóður EES (áður Þróunarsjóður EFTA) var stofnaður af EFTA ríkjnum þremur, Íslandi, Noregi og Lichtenstein, í þeim tilgangi að vinna gegn efnahags- og félagslegum mismun í þeim ríkjum sem aðstoðina þiggja.

Eitt af markmiðunum með sjóðnum er að efla samvinnu og skapa tengsl milli ríkja Evrópu. Samstarf á milli landa færir öllum aðilum aukna þekkingu og kunnáttu, hvort sem um er að ræða styrkþega eða styrkveitanda. Því er sérstaklega hvatt til þess að samtök í styrkþega ríkinu leiti eftir því að finna sér samstarfsaðila í einu af styrkveitendaríkjum þremur.

Samkvæmt samstarfssamningi við utanríkisráðuneytið er MRSÍ tengiliður Íslands við frjáls félagasamtök í styrkþegaríkjum sem leita íslenskra samstarfaðila í verkefni sem styrkt eru af Active Citizen's Fund hluta sjóðsins og veitir samtökum jafnt í aðildarríkjum sem styrkþegaríkjum ráðgjöf og upplýsingar.

Fulltrúi MRSÍ sat nokkra fundi í utanríkisráðuneyti vegna Uppbyggingarsjóðsins en auk þess voru eftirfarandi viðburðir sóttir, flestir á netinu:

Undirbúningsfundur í Bucharest

Starfsmaður MRSÍ sótti undirbúningsfund í Bucharest 11-14. feb. og var yfirskrift fundarins „#Humanrightsforall“ eða mannréttindi eru fyrir alla. Voru þar samankomnir aðilar frá ýmsum félagasamtökum frá mismunandi löndum Evrópu.

Um var að ræða svokallað „Matchmaking event“ þar sem áhersla er lögð á að tengja félagasamtök saman með mögulega samvinnu í huga.

Námskeið í skuggaskýrslu skrifum

MRSÍ tók þátt í verkefni sem styrkt var af Uppbyggingarsjóði EES í samstarfi við Mannréttindastofnun Eistlands. Sá fulltrúi skrifstofunnar um fræðslu á námskeiði í Tallinn um gerð UPR skuggaskýrslna og las skrifstofan einnig yfir skuggaskýrslu Mannréttindastofnunarinnar, gerði athugasemdir og kom með ábendingar.

Undirbúningsfundur í Póllandi

Framkvæmdastýra tók þátt í stafrænum tengslamyndunarfundi þann 23. mars sem haldinn var í Póllandi í tengslum við Uppbyggingarsjóð EES. Flutti hún erindi um hlutverk MRSÍ gagnvart Uppbyggingarsjóðnum og um starfsemi skrifstofunnar almennt. Fjallaði hún og um starfsemi frjálsra félagasamtaka á Íslandi ásamt því að gefa yfirlit yfir helstu samtök starfandi á hverjum vettvangi, svo sem hvað varðar réttindi fatlaðs fólks, aldraðra, hinsegin fólks, barna o.s.frv.

Tvíhliðaráðstefna haldin í Króatíu

Framkvæmdastýra tók þátt í starfrænni tvíhliðaráðstefnu haldinni í Króatíu þann 24. mars.

Flutti hún erindi um hlutverk MRSÍ gagnvart Uppbyggingarsjóðnum og um starfsemi skrifstofunnar almennt. Fjallaði hún og um starfsemi frjálsra félagasamtaka á Íslandi ásamt því að gefa yfirlit yfir helstu samtök starfandi á hverjum vettvangi, svo sem hvað varðar réttindi fatlaðs fólks, aldraðra, hinsegin fólks, barna o.s.frv.

Tengslamyndunarfundur í Lettlandi

Framkvæmdastýra tók þátt í stafrænum tengslamyndunarfundi þann 15. maí sem haldinn var í Lettlandi í tengslum við Uppbyggingarsjóð EES. Flutti hún erindi um hlutverk MRSÍ gagnvart Uppbyggingarsjóðnum og um starfsemi skrifstofunnar almennt. Fjallaði hún og um starfsemi frjálsra félagasamtaka á Íslandi ásamt því að gefa yfirlit yfir helstu samtök starfandi á hverjum vettvangi, svo sem hvað varðar réttindi fatlaðs fólks, aldraðra, hinsegin fólks, barna o.s.frv.

Undirbúningsfundur

Framkvæmdastýra tók þátt í stafrænum undirbúningsfundi þann 9. júní með FMO (Financial Mechanism Office sem skrifstofa Uppbyggingarsjóðs EES í Brussel) Norwegian Helsinki Committee (sem gegnir sama hlutverki gagnvart styrkþegaríkjum í Noregi og MRSÍ á Íslandi) og þeim aðilum sem sjá um framkvæmd sjóðsins í

styrkþegaríkjum (Programme Operators). Umræðuefnið var ný úrræði og breyttar áherslur vegna covid 19 faraldursins.

Undirbúningsfundur í Búlgaríu

Framkvæmdastýra tók þátt í stafrænum tengslamyndunarfundi þann 8. september sem haldinn var í Búlgaríu í tengslum við Uppbyggingarsjóð EES. Flutti hún erindi um hlutverk MRSÍ gagnvart Uppbyggingarsjóðnum og um starfsemi skrifstofunnar almennt. Fjallaði hún og um starfsemi frjálsra félagasamtaka á Íslandi ásamt því að gefa yfirlit yfir helstu samtök starfandi á hverjum vettvangi, svo sem hvað varðar réttindi fatlaðs fólks, aldraðra, hinsegin fólks, barna o.s.frv.

Fundur með fulltrúa Active Citizen's fund í Póllandi

Framkvæmdastýra fundaði með fulltrúa Active Citizen's Fund í Póllandi 20. maí í tengslum við auglýsingar eftir umsóknum í sjóðinn. Áherslan var m.a. málefni barna.

Opinn fundur Active Citizen's fund í Rúmeníu

Þann 20. september var haldinn opinn fundur fyrir félagasamtök í Rúmeníu sem vilja afla íslenskra samstarfsaðila í verkefni sem sækja á um styrki til í Active Citizen's Fund í Rúmeníu. Flutti framkvæmdastýra MRSÍ erindi um íslenskt samfélag, starfsemi frjálsra félagasamtaka og stöðu viðkvæmra hópa.

Upplýsingafundur um skipulagsstyrki

Framkvæmdastýra sótti upplýsingafund FMO þann 2. október um skipulagsstyrki úr Active Citizen's Fund.

Samráðsfundur með FMO og Norwegian Helsinki Committee

Framkvæmdastýra sat fund þann 16. október með fulltrúa FMO og Norwegian Helsinki Committee þar sem farið var yfir stöðuna o.fl.

Landamærostofnun Evrópu - FRONTEX

Óháð eftirlit með framkvæmd Alþjóðadeildar ríkislögreglustjóra á frávísun umsækjenda um alþjóðlega vernd frá Íslandi

Undanfarin ár hefur MRSÍ verið í hlutverki óháðs eftirlitsaðila (Human Rights Monitor) með framkvæmd frávísunar umsækjenda um alþjóðlega vernd hér á landi í þeim tilvikum sem Útlendingastofnun synjar umsókn.

Eftir aðalfund MRSÍ 2020 ákvað ný stjórn skrifstofunnar að skrifstofan skyldi ekki sinna því verkefni lengur þar sem það var ekki talið samrýmast markmiðum hennar. Var dómsmálaráðuneyti tilkynnt sú ákvörðun.

Undirbúningsfundur í Bucharest

Flottur hópur kominn saman að lokinni tengslaráðstefnu í Bucharest, þeirri einu á árinu sem ekki var rafræn.